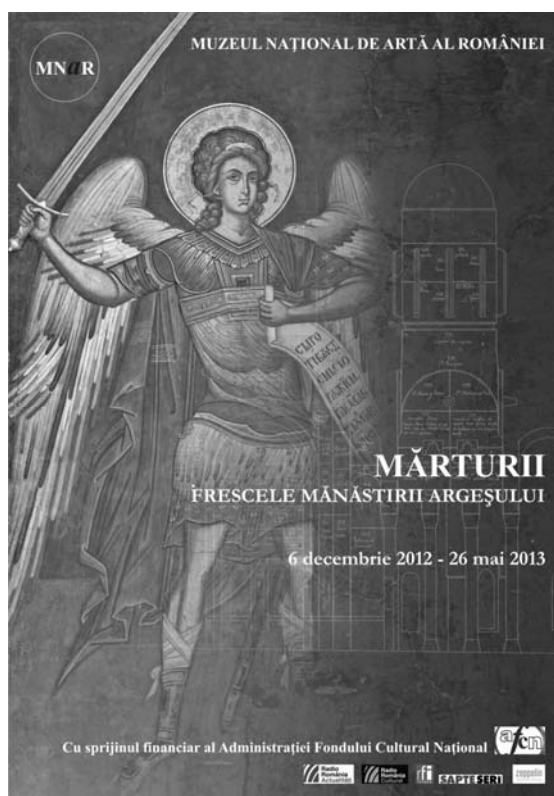

Expoziția *Mărturii. Frescele Mănăstirii Argeșului*, Muzeul Național de Artă al României, București, 6 decembrie 2012 – 25 august 2013

Marcată de o istorie zbuciumată, purtând de-a lungul veacurilor, ca pe o emblemă – mai mult sau mai puțin conștientizată –, menirea de „biserică a țării”, căci aici au fost îngropați voievozi și regi ai românilor, biserica Mănăstirii Argeșului revine în atenția cunoscătorilor și a amatorilor artei noastre vechi prin expoziția deschisă în principalul muzeu de artă al capitalei, în anul 2013, proiect realizat de un colectiv format din istorici de artă, restauratori, conservatori și arhitecți, coordonat de Emanuela Cernea și Lucreția Pătrășcanu, muzeografi în cadrul departamentului de artă medievală al Muzeului Național de Artă al României. Este vorba despre o expoziție-eveniment, importantă nu atât prin desfășurarea ei fizică, de altfel apreciabilă, cât mai ales prin două contribuții esențiale în cunoașterea aprofundată a monumentului și anume prin introducerea în circuit public a fragmentelor de frescă extrase în urma lucrărilor de refacere a bisericii, conduse de arhitectul francez André Lecomte du Noüy spre sfârșitul secolului al XIX-lea, picturi restituite în forma originală datorită îndelungatului proces de restaurare început după 1989, intensificat și desăvârșit după 2005¹, cât și prin publicarea pentru prima dată a documentației referitoare la dispoziția iconografică a picturii bisericii mănăstirii Argeșului, întocmite de Lecomte du Noüy.

Concepția expozițională, adaptată condițiilor oferite de spațiul destinat expozițiilor temporare de la parterul Galeriei Naționale, a găsit o formulă insolită care, în intenția organizatorilor, evocă dese intervenții constructive și reparații suferite de monument de-a lungul timpului: astfel, intrarea și spațiul central al expoziției din sala principală au fost modulate de o schelă de lemn, în vreme ce lateralele intrării erau marcate de grămezi ordonate de cărămizi. Fragmentele de frescă extrase de la biserica episcopală din Curtea de Argeș (cu excepția celor aflate în posesia Arhiepiscopiei Argeșului și Muscelului) au fost expuse pe pereții sălii mari, de jur împrejur, în timp ce mijlocul sălii a fost proiectat ca un spațiu evocator, în compartimentele delimitate de schelărie, în vitrine, fiind prezentate câteva piese care aminteau de ctitor sau de istoria monumentului: o inscripție de danie brodată de la Neagoe Basarab, un caftan atribuit aceluiași domn și un chivot de argint al bisericii, din 1784.

Frescele – subiectul major al expoziției – restituite în forma cea mai apropiată de original, grație restaurării de autentic profesionalism, au fost etalate în grupuri definite de elemente stilistice comune, cum este cazul sfinților militari (Gheorghe, Eustatie Plachida, Mercurie, Iacov Persul, Lup ș.a.) care au evidente

¹ O expoziție anterioară, din 1998, prezentând 14 fragmente restaurate la acea dată, a fost organizată tot la MNAR: *Frescele de la Catedrala Argeșului*, autori fiind istoricul de artă Ioana Iancovescu și restauratorii Dan Mohanu, Romeo Gheorghită și Oliviu Boldura.

afinități de stil cu marea compoziție *Deisis* și cu Sf. arhanghel Mihail. Deși prezintă aceleași afinități, tablourile votive au fost expuse separat, la intrare, cu scopul de a le evidenția în ansamblu. Un alt grup l-au format câteva fragmente de fresce de dimensiuni mai mici și realizate într-o manieră mai modestă (*Sf. Ana cu Fecioara copil* și *Sf. Elisabeta cu sf. Ioan Botezătorul copil* ș.a.). Etichetele lucrărilor indicau însă, nediferențiat, ca posibil autor pe Dobromir (adevărat, între croșete și cu semnul întrebării), organizatorii nedorind să-și asume stabilirea paternității picturilor.

În cea de-a doua încăpere mai mică a expoziției, cu rol preponderent instructiv, puteau fi privite pisanii referitoare la pictură, de la Radu de la Afumați, scrisă în stil de cronică, numind pe Dobromir, autor principal și, probabil, șeful echipei de pictori de la biserica mănăstirii Argeșului, alte mărturii legate de intervențiile din sec. al XIX-lea – precum releveele iconografice realizate de André Lecomte du Noüy și copia picturii reprezentând pe Sf. Lup, executată în guașă pe hârtie de același restaurator, alăturată frescei originale – ori dovezi atestând percepția contemporanilor asupra bisericii episcopale (Albumul Național din 1860, cu desenele lui Gheorghe Tattarescu reprezentând arhitectura și pictura bisericii mănăstirii Argeșului). O ingenioasă acțiune educativă poate fi considerată rularea ciclică în proiecție 3D a diaporamei prezentând presupusa poziționare a fragmentelor de frescă expuse, în ansamblul mural original, ipoteză propusă de Emanuela Cernea și Lucreția Pătrășcanu, după studierea releveelor lui Lecomte du Noüy, oferite pentru expunere de Catedra de istoria & teoria arhitecturii și conservarea patrimoniului din cadrul Universității de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” din București.

Expunerea a fost completată inspirat de numeroase imagini de epocă ale bisericii mănăstirii Argeșului: fotografii din 1860, 1881 și 1890, precum și acuarele semnate de Carol Popp de Szathmari și Henri Trenk, aflate în fototeca și, respectiv, Galeria Națională a MNAR.

*
*
*

Cea de a doua realizare importantă a expoziției *Mărturii. Frescele Mănăstirii Argeșului* este catalogul, o publicație științifică remarcabilă (255 p. de text și fotografii color și sepia). Precedat de câteva texte – studii și articole – semnate de Emanuela Cernea, Lucreția Pătrășcanu, arh. Horia Moldovan, Ioana Iancovescu și Marian Coman – dintre care dorim să remarcăm studiul „Reconstituiri iconografice” (E. Cernea, L. Pătrășcanu) pentru originalitatea și importanța contribuției științifice, catalogul exhaustiv al exponatelor este, prin seriozitatea cu care au fost completate fișele, un instrument de lucru cu totul apreciabil.

Cel de-al treilea capitol al publicației, rezervat operațiilor de conservare-restaurare, introduce prețioase informații de specialitate referitoare la pictura originală a bisericii mănăstirii Argeșului, precum și la repictările din diferite perioade (vezi îndeosebi „Pictură originală vs repictări” de Oliviu Boldura, Anca Dină, Georgiana Zahariea, Dumitru Dumitrescu).

Prezentat în cunoscutul format elegant al cataloagelor editate de MNAR, cu o ilustrație de foarte bună calitate, catalogul *Mărturii. Frescele Mănăstirii Argeșului* însoțește și completează în mod fericit un demers muzeografic demn de reținut².

Marina Sabados

² Expoziția a primit premiul ICOM pentru anul 2013.